

Обрана проблема вже ставала предметом дослідження українських та зарубіжних вчених. Її досліджували Авак'ян С.А., Барабаш Ю.Г., Вайз Ч., Журавський В.С., Кислий П.С., Кривенко Л.Т., Приходько Х.В., Погорілко В.Ф., Сушкова О.В., Тодика Ю.М., Чушенко В.І., Ярмиш О.Н. та інші.

Найбільш уживане визначення поняття «функції парламенту» — це основні напрями і види його діяльності. Слід також враховувати, що функції відображають політико-правову природу парламенту та визначають його місце в системі органів публічної влади.

Представницька функція українського парламенту є однією з його функцій за критерієм способів (форм) діяльності, поряд із законодавчою, установчою, контрольною та бюджетною.

Представницьку функцію Верховної Ради України слід розуміти, як діяльність, змістом якої є виявлення, узагальнення, узгодження, формування, реалізація і захист інтересів громадян України.

Конституція України уникає прямої вказівки на представницький характер Верховної Ради України, але теоретична концепція представницької функції парламенту отримала своє закріплення в конституціях інших країн, зокрема Португалії, Іспанії, Хорватії, Угорщини, Російської Федерації, Грузії.

Законодавчо зміст представницької функції закріплений у Декларації про державний суверенітет України, де зазначено, що «від імені всього народу може виступати виключно Верховна Рада УРСР», та нормах Конституції України, зокрема у преамбулі, яка визначає, що, по-перше, Верховна Рада України приймає чинну Конституцію від імені Українського народу, по-друге, основою прийняття Конституції стало здійснене українською нацією право на самовизначення. Ст. 5 Конституції визначила Україну як республіку, відповідно, носієм суверенітету та єдиним джерелом влади визнається народ, а ст. 6 та частина друга ст. 19 обмежили діяльність парламенту приписами Конституції та законів України. Відтак, Верховна Рада України отримала лише делеговані повноваження щодо задоволення інтересів народу.

Окрім цього, представницька функція Верховної Ради України проявляється у її повноваженнях, що закріплені в ст. 85 Конституції України. До них відносяться: внесення змін до Конституції України в межах і порядку, передбаченому розділом XIII Конституції; призначення та сприяння в організації всеукраїнського референдуму з питань, визначених ст. 73 Конституції; виборів та інших форм безпосередньої демократії; прийняття законів, інших актів Верховної Ради України та внесення змін до них; визначення засад внутрішньої та зовнішньої політики; заслуховування щорічних та позачергових послань Президента України до народу; здійснення парламентського контролю.

Сутність представницької функції проявляється у таких невід'ємних рисах (ознаках) вищого представницького органу: 1) виборність народом (корпусом виборців); 2) періодичність у формуванні; 3) колегіальність; 4) особливе соціальне призначення, з якого випливають відповідні функції; 5) особливий характер зв'язку народних представників з виборцями. Лише сукупність цих рис дозволяє характеризувати Верховну Раду України як представницький орган.

Про представницький характер Верховної Ради України свідчить також обов'язок народних депутатів України скласти присягу, текст якої закріплений у ст. 79 Конституції. Однак проблемою є нерозробленість механізму контролю за її виконанням та відсутність відповідальності парламентарів за її порушення.

Особливої уваги, в контексті змісту представницької функції парламенту, заслуговує питання характеру зв'язку народних депутатів зі своїми виборцями. Російський фахівець С.В. Масленнікова визначає одним з елементів суб'єктивного права громадян на представництво правомочність впливати на діяльність народних представників та контролювати її. В той же час вважається, що виборці не мають можливості впливати на обсяг повноважень представників — народних депутатів, тому що компетенція останніх визначена юридичним режимом, установленим конституцією та законами.

Дійсно, сучасне законодавство України не передбачає можливості впливу народу (виборчого корпусу) на діяльність парламенту та парламентарів, окрім можливості не виявити довіру до певних кандидатів на наступних виборах та не голосувати за них.

Таким чином, зміст представницької функції Верховної Ради України проявляється у її повноваженнях та впливає з конституційних положень. Однак потребує додаткового дослідження проблема механізму контролю виборців за діяльністю своїх обранців та впливу на неї, оскільки розробка такого механізму сприяла б підвищенню ефективності народного представництва та розвитку громадянського суспільства.

Науковий керівник: к.і.н., доцент С.Ю. Лукаш.

Мохончук Богдан Сергійович

НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого»,

студент, факультет підготовки кадрів для органів юстиції,

2 курс, 16 група

ЩОДО КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПАРЛАМЕНТУ

Однією з основоположних умов ефективного здійснення державної влади є політична стабільність країни, а нормальна взаємодія вищих державних органів та розвинутий механізм стримувань і противаг сприяють цьому. Першорядне значення серед таких механізмів відіграє інститут конституційно-правової відповідальності, що являє собою передбачену нормами конституційного права і здійснювану в процесуально встановленому порядку уповноваженими органами юридичну відповідальність суб'єктів конституційно-правових відносин, яка полягає у зміні чи позбавленні їх правового статусу.

Одним з таких суб'єктів є Верховна Рада України (далі ВРУ), повноваження якої можуть бути достроково припинені Президентом України, якщо протягом 30 днів однієї чергової сесії пленарні засідання ВРУ не можуть

розпочатися (ст. 90 Конституції України). Не применшуючи значення парламенту, варто зазначити, що закріплення лише єдиної підстави для розпуску фактично виключає його колективну відповідальність за свої рішення та призводить до застосування Президентом України своїх дискреційних повноважень (наприклад Указ Президента України «Про призначення позачергових виборів до Верховної Ради України» від 5 червня 2007 року). Проте ці повноваження законодавчо не визначені і процесуально не врегульовані, а отже можуть привести до тривалого протистояння та політичної нестабільності в державі, чим й зумовлена актуальність даної проблеми.

Питанням колективного припинення повноважень парламенту займалися такі вчені як Ю.М. Тодика, Ю.Г. Барабаш, В.М. Шаповал, А.А. Кондрашев, Г.М. Малкіна, О.Т. Волощук, Т.О. Шевченко та ін.

Інституту розпуску парламенту бере свій початок в часи феодалізму і виник внаслідок боротьби між монархом та станово-представницькою установою. Потім він почав регулюватися нормами Основного Закону і найчастіше застосовувався як механізм політичного впливу на парламент, що був обмежений певними умовами, які не допускали випадкового втручання в його діяльність (це було зумовлено принципом безперервності діяльності парламенту).

В сучасних умовах, як зазначає Ю.Г. Барабаш, розпуск парламенту може застосовуватися в якості засобу утримання при владі партії, яка має більшість місць у парламенті або рейтинг якої значно зріс, а в окремих випадках задля подолання протистояння між урядом і парламентом. Також варто підтримати Т.О. Шевченко, яка стверджує, що вказаний інститут, в усіх країнах із парламентською та в більшості країн зі змішаною республіканською формою правління, органічно пов'язаний з інститутом відповідальності уряду перед парламентом та має наслідком дострокове припинення мандатів одночасно всіх членів парламенту. Вчений В.М. Шаповал розпуск парламенту фактично протиставляв голосуванню на парламентських виборах, обґрунтовуючи його принципом народного суверенітету.

Тому можна зробити висновок, що політико-правова природа інституту розпуску парламенту впливає з таких факторів:

1) Законодавча і виконавча гілки влади взаємопов'язані. При чому уряд, як правило, відповідальний перед парламентом, оскільки останній може висловити йому недовіру, а також схвалює програму діяльності, відповідно до якої і повинен діяти уряд. Часта зміна політичних сил у парламенті та інші чинники можуть призвести до постійних урядових криз (для прикладу в Італії з 1947 р. змінилось близько 50 урядів) або неможливості нормальної роботи уряду, що порушує функціонування всієї країни і вимагає дострокового припинення повноважень парламенту.

2) Народ є носієм суверенітету і делегує свої повноваження парламенту. Із зміною політичної розстановки в країні чи внаслідок незадовільної роботи чинна коаліція або більшість у парламенті не відповідає потребам народу. Тому виникає потреба розпуску парламенту і призначення дострокових виборів, що дозволяє обрати тих парламентарів, які будуть дійсними представниками від єдиного суверена, тобто народу.

У законодавчій практиці через існування взаємозв'язків законодавчої і виконавчої гілки влади існують такі підстави дострокового припинення повноважень, як неможливість сформування уряду або не обрання прем'єра (Білорусь, Данія, Росія, Угорщина, ФРН та ін., при чому в окремих країнах встановлена певна кількість спроб формування уряду), повторне або багаторазове висловлення вотуму недовіри уряду протягом певного періоду часу (Угорщина, Греція, Білорусь та ін.), несхвалення програми діяльності уряду (наприклад Литва).

Через те, що парламент є представником інтересів народу, законодавством окремих країн закріплюються такі підстави розпуску парламенту як неприйняття у встановлений термін запропонованого урядом бюджету (для прикладу Естонія, Польща), саморозпуск парламенту або його нижньої палати (Македонія, Таджикистан, а в таких країнах як Австрія, Угорщина, Литва, Хорватія саморозпуск допускається за актом президента), розпуск внаслідок всенародного голосування (в Австрії та Словаччині якщо після винесення питання про довіру президенту його діяльність підтримують, то останній розпускає парламент).

У своїй класичній формі право розпуску парламенту належить главі держави (наприклад Італія, Франція), проте в окремих випадках це є прерогативою уряду (Австрія, Бельгія, Данія, Швеція та ін.) або самого парламенту (у разі саморозпуску) та може вимагати обов'язкових (Франція, Італія, Румунія, Хорватія та ін.) або факультативних (Ірландія, Мальта) консультувань.

Отже, відсутність достатніх підстав для розпуску ВРУ негативно позначається на механізмі стримувань і противаг та фактично робить парламент безвідповідальним за свою діяльність, що є проблемою на шляху демократизації Української держави.

Науковий керівник: д.ю.н, доцент, завідувач кафедри конституційного права України НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого» Ю.Г. Барабаш.

Надточій Євгеній Анатолійович

НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого»,

студент, Інститут підготовки юридичних кадрів для СБ України,

2 курс, 1 група

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНСТИТУТУ ОМБУДСМАНА В УКРАЇНІ

В сучасній Україні гостро постала проблема захисту прав і свобод людини. На сьогодні вона перебуває в центрі політичного проекту громадянського суспільства, що знаходить своє вираження у зв'язку держави зі своїми громадянами. Саме для забезпечення прав і свобод останніх в більшості держав світу створений і успішно діє інститут омбудсмана. Україна не є винятком. Однак, статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини хоча і регламентований законом, але не включає достатніх повноважень, необхідних для ефективного